‹ Nederbragt *Mein Kampf* een boek van betekenis, een vaak zeer diepgaand boek, hier en daar ook een mooi boek – maar ook een boek waaruit het voor de christen luce clarius (helderder dan het licht) is, waardoor hij ver van Hitler af moet staan.

Maar ook prijst hij Hitler weer in zijn strijd voor zedelijke eenheid, en waar hij de wetten der moraal hooghoudt. Zijn anti-semitisme was daarentegen onaanvaardbaar, principieel – maar in rein menselijke beoordeling van de Joden – kan ik, aldus dr. Nederbragt, eventueel heel ver met Hitler accoord gaan. Gelukkig heeft deze beoordeling van de Joden niet verhinderd dat dr. Nederbragt – jaren later – Nederlands eerste gezant in Israël is geweest.

Het is vooral met de vele citaten uit tal van boeken dat dr. De Jong ons meermalen een spiegel voorhoudt, waarin een beeld te zien is dat ons van schaamte haastig het hoofd doet afwenden. Waren wij zo? Ja, zo waren we.

Nee, dit voorspel beschrijft niet de geschiedenis van een volk van helden. Zelden of eigenlijk nooit kunnen we ons trots op de borst slaan, en dat terwijl we dat toch zo graag doen. We komen tenslotte nog even terug op de wijze waarop dit boek tot stand gekomen is. Zorgvuldiger is bij ons weten de inhoud van een boek nog nooit gecontroleerd. Partijen noch personen zijn gespaard. Hun goed en hun kwaad wordt rustig en kalm beschreven en aangetoond.

Zoals gezegd geen boek om in één adem uit te lezen, daarvoor bevat het nu eenmaal te veel vertragende gedeelten, is het vaak te gedetailleerd. Maar toch een werk dat zowel zij die het zelf meegemaakt hebben willen bezitten, als de jongeren die het allemaal van horen zeggen hebben. De tijdgenoot zal zijn mening aan die van de schrijver willen toetsen en de jongeren zullen willen nagaan wat er allemaal gebeurd is en wie daarin 'n rol hebben gespeeld en hoe zij die rol hebben vervuld. Men komt bepaald niet onder de indruk van de manier waarop het politieke *Voorspel* door Nederland is gespeeld.'

Twee hoogleraren in de contemporaine geschiedenis, dr. A. F. Manning (Nijmegen) en dr. H. W. von der Dunk (Utrecht) kwamen ruim drie weken na het verschijnen van het eerste deel aan bod met een uitvoeriger beschouwing; de Nijmeegse hoogleraar overwegend positief, de Utrechtse eerder kritisch. In het *Eindhovens Dagblad* (8 maart 1969) schreef de eerste een recensie met als tweede titel 'Dienst aan onze generatie door beter inzicht in recent verleden':

‹ 'De trouwe lezer van de jaarverslagen van het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie kon zich evenals de occasionele bezoeker een beeld vormen van de groei, aanpak en vorderingen van "het grote werk". Hij wist hoeveel vóór-studie, notities, gesprekken en reizen noodzakelijk waren vooraleer de definitieve tekst werd neergeschreven. En iedere televisie-kijker heeft al